

Stališča vodstvenih delavcev do uvajanja prvega tujega jezika v prvo vzgojno-izobraževalno obdobje osnovne šole

Tilen Smajla

Osnovna šola Pier Paolo Vergerio il Vecchio Koper

Eva Podovšovnik Axelsson

Univerza na Primorskem

V prispevku predstavljamo rezultate raziskave o stališčih vodstvenih delavcev javnih osnovnih šol do uvajanja prvega tujega jezika (TJ 1) v 2. razred, ki je potekalo v šolskem letu 2014/2015. Postavili smo dve raziskovalni vprašanji, in sicer ali se stališče do omenjene teme spremeni glede na naziv in glede na starost udeležencev v raziskavi. Izračuni analize variance so pokazali, da so statistično značilne razlike v stališčih do uvajanja TJ 1 glede na naziv pri treh trditvah, in sicer pri trditvi 9 (»Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je predmetni/-a učitelj/-ica tujega jezika, npr. anglist/-ka.«), 15 (»Učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, so naklonjeni uvajanju TJ 1 v 1. vIO.«) ter pri trditvi 16 (»Starši otrok v 1. vIO so v glavnem naklonjeni uvajanju tujega jezika med obvezne predmete.«). Statistične analize niso pokazale značilnih razlik v stališčih glede na starost udeležencev.

Ključne besede: CLIL, naziv, prvi tuji jezik, ravnatelj, učenje in poučevanje tujega jezika v otroštvu

Uvod

Prispevek smo posvetili raziskovanju stališč vodstvenih delavcev¹ slovenskih javnih osnovnih šol do poučevanja in učenja prvega tujega jezika v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju 1. vIO), ki ga v nekaterih šolah poučujejo s pristopom CLIL (angleško *Content and Language Integrated Learning*, slovensko vsebinsko in jezikovno integrirano učenje, v nadaljevanju CLIL). Na tem mestu bi radi pojasnili, zakaj smo se odločili za izbiro pojma vodstveni delavec, saj smo pri pregledu zakonodaje,

¹ S pojmom vodstveni delavci smo zajeli vse osebe, tako moškega kot ženskega spola, ki sodelujejo pri vodenju vzgojno-izobraževalnega zavoda: ravnatelje in njihove pomočnike ter vodje podružničnih šol.

ki ureja profesionalni razvoj ravnateljev, ugotovili vsaj delno jezikovno nedoslednost v zvezi s pojmom ravnatelj oziroma javni uslužbenec. V skladu z uslužbensko zakonodajo je ravnatelj *javni uslužbenec* (Zakon o javnih uslužbencih,² Zakon o sistemu plač v javnem sektorju³). Področna zakonodaja (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja⁴ ter Pravilnik o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive⁵ in Pravilnik o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju⁶ pa ne uporabljajo pojma javni uslužbenec, temveč *delavec*, tako da ločujejo med strokovnimi in drugimi delavci, ravnatelja kot poslovodni organ pa od strokovnega delavca. Zaradi napisanega smo se naposled odločili za pojem vodstveni delavec. Predvidevali smo, da imajo vodstveni delavci javnih osnovnih šol do uvajanja prvega tujega jezika (v nadaljevanju TJ 1) že izoblikovana stališča, ki so velikokrat izraz njihove starosti, naziva, izobrazbe, let delovnih izkušenj, spola, osebnih prepričanj in ne nazadnje tudi trenutnih raziskovalnih smernic. Raziskovanje stališč do uvajanja prvega tujega jezika v osnovno šolo je dokaj neraziskano pedagoško področje. Raziskovalci so se večinoma posvečali ugotavljanju stališč učencev (Smajla 2014a, 2015), stališča učiteljev ali bodočih učiteljev so raziskovali Karavas Doukas (1996), Gursoy (2012), Žefran in Cencič (2013), Bratož (2015), Pevec Semec (2015) in Žefran (2015), stališča staršev Pižorn in Vogrinc (2008) in Smajla (2014b), stališča vodstev osnovnih šol pa sta raziskovala Smajla in Podovšovnik Axelsson (2016). Ker pa tako obsežna raziskava presega okvire članka, smo se osredinili na predstavitev stališč vodstvenih delavcev do uvajanja prvega tujega jezika v drugi razred glede na starost in naziv.

Stališča vodstvenih delavcev so raziskovali različni avtorji, nekateri (npr. Erčulj) so se omejili na izraz ravnatelj, ki so ga uporabljali generično tudi za druge vodstvene delavce. Tako o stališčih ravnateljev Erčulj (2004, 85) zapiše, da je ravnateljeva vloga pomembna in včasih odločilna pri spodbujanju zaposlenih k izobra-

² Uradni list Republike Slovenije, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI – A, 69/08 – ZZavar-E in 40/12 – ZUJF.

³ Uradni list Republike Slovenije, št. 108/09 – uradno prečiščeno besedilo, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU in 50/14.

⁴ Uradni list Republike Slovenije, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF in 57/12 – ZPCP – 2D.

⁵ Uradni list Republike Slovenije, št. 54/02, 123/08, 44/09 in 18/10.

⁶ Uradni list Republike Slovenije, št. 64/04, 83/05, 27/07, 123/08 in 42/09.

ževanju. Podobno so ugotavljali strokovnjaki in praktiki za kakovost v vzgoji in izobraževanju, saj so poudarjali, da imajo vodilni največji vpliv na kakovost organizacije (Cencič in Erčulj 2014, 6; Emese Kovacs 2010, 129–130; Koren 2006; Krüger, Witziers in Slegers 2007; Stronach 2000; Trnavčević 2000). Omenjeni avtorji menijo, da bi ravnatelj s svojim zgledom moral ustvariti ustrezne pogoje za razvijanje profesionalizma učiteljev. Cencič in Štemberger (2014, 89) zapišeta med drugim, da bi morali ravnatelji večji poudarek nameniti spodbujanju ustvarjalnosti zaposlenih, kar odseva stil vodenja in osredinjavanja na cilje na področju nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju. Stališča vodstvenih delavcev do novosti na področju vzgoje in izobraževanja, kar uvajanje prvega tujega jezika vsekakor je, lahko močno vpliva na to, katera izobraževanja pedagoških delavcev bodo vodstveni delavci spodbujali in za katero didaktično novost se bodo v šoli odločili.

Vloga in delo ravnatelja

V tem podpoglavju natančneje predstavljamo obveznosti in delo ravnatelja kot pomembnega deležnika v vzgojno-izobraževalnem procesu. Ravnatelj opravlja dela in naloge poslovnega in pedagoškega vodje zavoda v skladu s predpisi in ustanovitvenimi akti. Organizira, načrtuje in vodi delo šole ter odgovarja za strokovno vodenje zavoda. Njegove naloge in pristojnosti so navedene v vrsti zakonov, podzakonskih aktov in drugih pravnih predpisih. Že sama šolska zakonodaja postavlja ravnatelju množico nalog, pristojnosti in odgovornosti.⁷ Delo in pristojnosti ravnatelja so podrobno opisani v 49. členu Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja.⁸ Izpostavili bomo samo nekatere od njih, ki so pomembne za našo raziskavo.

V prvi točki 49. člena ZO FVI so navedene naslednje obveznosti in naloge ravnatelja:

- organizira, načrtuje in vodi delo vrtca oziroma šole;
- pripravlja program razvoja vrtca oziroma šole;
- pripravlja predlog letnega delovnega načrta in je odgovoren za njegovo izvedbo;

⁷ Glej http://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=169

⁸ *Uradni list Republike Slovenije*, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr. 65/09 – popr. 20/11, 40/12 – ZUJF 57/12 – ZPCP – 2 Din 47/15 – ZO FVI – NPB 19.

- vodi delo vzgojiteljskega, učiteljskega in predavateljskega zbora;
- oblikuje predlog nadstandardnih programov;
- spodbuja strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev;
- prisostvuje pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev oziroma učiteljev, spremlja njihovo delo in jim svetuje,
- predlaga napredovanje strokovnih delavcev v nazive;
- skrbi za sodelovanje zavoda s starši (roditeljski sestanki, govorilne ure in druge oblike sodelovanja);
- spodbuja in spremlja delo skupnosti učencev, vajencev oziroma dijakov ter študentov višje šole;
- določa sistemizacijo delovnih mest;
- opravlja druge naloge v skladu z zakoni in drugimi predpisi.

Zakon natančno določa, kdo je lahko imenovan v naziv ravnatelj. Natančnejša določila so zapisana v drugem odstavku 53. člena ZO FVI. Omenjeno besedilo navaja še druge posebne pogoje za imenovanje v naziv ravnatelj, ki dodatno zamejujejo izbiro. Navajamo jih v nadaljevanju, saj menimo, da so pomembni za našo raziskavo: v skladu s 53. členom ZO FVI je za ravnatelja vrtca, javne šole ali javnega zavoda za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, doma za učence in dijaškega doma lahko imenovan, kdor ima:

- najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju;
- naziv svetnik ali svetovalec oziroma najmanj pet let naziv mentor;
- opravljen ravnateljski izpit.

V nadaljevanju bomo na kratko pojasnili povezavo ravnatelja oziroma vodstvenega delavca z uvajanjem TJ 1 v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, o čemer bo tekla beseda v naslednjem podpoglavju. Ena od nalog ravnatelja v procesu vključevanja šole v prvi krog uvajanja TJ 1 je tudi sestaviti šolsko projektno skupino, ki bo pripravila predlog o vključevanju šole v postopno uvajanje TJ 1 in o izbiri TJ 1, ki ga bodo poučevali na šoli (Pravilnik o postopnem uvajanju prvega tujega jezika v 2. razred osnovne šole,⁹ členi 7, 8, 9). Za vključitev v prvo tretjino osnovnih šol, ki so bile s sklepom ministra izbrane za postopno uvajanje TJ 1 (člen

⁹ Uradni list Republike Slovenije, št. 20/14.

10), je moral ravnatelj skupaj s projektno skupino zagotoviti potrebno število usposobljenih učiteljev za izvajanje pouka prvega tujega jezika za učence 2. razreda osnovne šole (člen 8, 2. alineja), kar pomeni, da je moral strokovne delavce pred tem motivirati in spodbujati k dodatnemu usposabljanju za poučevanje TJ na zgodnji stopnji; tako usposabljanje so ponujale Pedagoška in Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,¹⁰ Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani¹¹ ter Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem.¹²

Izvajanje pouka TJ 1 predstavlja v okolju določeno prednost, saj ponudi dodano vrednost zaradi razširjenega programa, v katerega sodi pouk TJ 1.¹³ S priključitvijo v prvi krog uvajanja TJ 1 v 2. razred sta tako ravnatelj in zatem šola v očeh javnosti pridobila ugled, šola pa še ugled v neposrednem in širšem okolju (Dietner Kranjc 2018).

Zgodnje učenje tujega jezika

Učenje in poučevanje v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je specifično, zato mora potekati po načelih za poučevanje mlajših učencev. Naj omenimo, da že sam Učni načrt za tuje jezike (v nadaljevanju TJ) v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju poudari prednost zgodnjega učenja TJ, saj je mogoče s pridom izkoristiti otrokove značilnosti v tem obdobju, in sicer radovednost in željo po učenju, če omenimo samo ti dve, ter potrebo po sporazumevanju pa pripravljenost in sposobnost posnemanja novih in neznanih glasov (Pevec Semec idr. 2013, 6). Ravno tako ni zanemarljivo, da učenje TJ v otroštvu spodbuja pozitiven odnos do tujih jezikov in učenja na sploh, ne nazadnje pa celo omogoča dodatno dimenzijo osebnega razvoja (Pevec Semec idr. 2013).

Učenje TJ poteka kakovostno, če pri tem upoštevamo vrsto dejavnikov. Naj navedemo samo nekatere bistvene, ki so pomembni za našo raziskavo (str. 67):

- otroci bolje usvajajo ciljni jezik v spodbudnem in varnem okolju;

¹⁰ Glej <http://www.ff.uni-mb.si/dotAsset/41029.pdf>

¹¹ Glej <https://www.pef.uni-lj.si/2b-prs.html>

¹² Glej http://www.pef.upr.si/izobrazevanje/podiplomski_studij_2%20stopnje/razredni_pouk/

¹³ Predmetniki za osnovne šole so dostopni na http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/program/

- zagotovljen mora biti neprekinjen pouk ciljnega jezika po vertikali;
- otrokovo motivacijo za učenje je treba primerno negovati;
- zagotovljeni morata biti personalizacija in diferenciacija pouka;
- zagotovljena mora biti spodbudna in učinkovita povratna informacija;
- učenec naj bo izpostavljen čim bolj avtentičnemu vnosu ciljnega jezika, ki poteka po tematskih področjih, ki so mu blizu;
- vzpostavljene morajo biti medpredmetne povezave in povezave s širšim življenjem, okolico;
- didaktična gradiva naj bodo kar se da avtentična in prilagojena učenčevim kognitivnim spodobnostim in ne nazadnje
- učitelji morajo biti ustrezno usposobljeni in izobraženi za poučevanje tujih jezikov v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Empirična raziskava

Opredelitev problema, namena in ciljev prispevka

V šolskem letu 2014/2015 je bil v prvih enainšestdesetih javnih osnovnih šolah v Sloveniji uveden pouk TJ 1. Šole so lahko izbirale med dvema tujima jezikoma, in sicer angleščino in nemščino (Pravilnik o postopnem uvajanju prvega tujega jezika v 2. razred osnovne šole, 4. člen). Do začetka raziskave so bili pri pouku tujega jezika v rabi različni učni pristopi, od komunikativnega do avdiolingvalnega, pa tudi vrsta drugih (Pavlič Škerjanc 2008), v nekaterih šolah in v omejenem obsegu tudi CLIL (Lipavac Oštir in Jazbec 2009, 107). Namen naše raziskave je bil ugotavljati stališča vodstev šol do uvajanja prvega tujega jezika, namen prispevka pa je predstaviti rezultate raziskave o pomenu stališč vodstev šol do uvajanja TJ 1 v 1. VIO (2. razred) javne osnovne šole. Osredotočili smo se na dva cilja, in sicer na ugotavljanje stališč vodstev šol do uvajanja prvega tujega jezika v 2. razredu glede na naziv in glede na starost. Rezultate bomo predstavili tabelarično.

Raziskovalni vprašanji

Zanimalo nas je, ali se stališča vodstev slovenskih javnih osnovnih šol do uvajanja TJ 1 v drugi razred oš pomembno razlikujejo glede na naziv in starost.

Raziskovalni hipotezi

- H1 *Stališča vodstev slovenskih javnih osnovnih šol do uvajanja tujega jezika 1 v 2. razred osnovne šole se statistično pomembno razlikujejo glede na naziv udeležencev.*
- H2 *Stališča vodstev slovenskih javnih osnovnih šol do uvajanja tujega jezika 1 v 2. razred se statistično pomembno razlikujejo glede na starost udeležencev.*

Metoda

Raziskovalna metoda in raziskovalni vzorec

V raziskavi smo uporabili deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja. Ravnateljem enainšestdesetih javnih osnovnih šol in njihovim pomočnikom smo poslali dopis, h kateremu smo priložili anketo. Dopise smo poslali na šole, ki so bile izbrane za postopno uvajanje TJ 1 v 2. razred. Odzvalo se je petinšestdeset udeležencev iz celotne Slovenije, od tega deset moških (13,7 %) in petinšestdeset (86,3 %) žensk.

Postopek zbiranja podatkov

Na 61 javnih osnovnih šol v Sloveniji smo 24. 9. 2014 in znova 24. 6. 2015 poslali dopis s priloženo anonimno anketo. Podatke smo v prvem krogu zbirali do 21. 10. 2014, odziv je bil 46,15-odstoten (ali 48 vrnjenih vprašalnikov od poslanih 104), v drugem krogu pa od 24. 6. 2015 do 28. 7. 2015; odziv je bil 25,9-odstoten (poslali smo 104 vprašalnike). Skupno se je odzvalo 39 šol ali 63 odstotkov, vrnjenih je bilo skupno 75 izpolnjenih anket, kar predstavlja 36-odstotni odziv.

Opis merskega instrumenta

V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik, sestavljen iz dveh delov, in sicer iz uvodnega, v katerem so udeleženci izpolnili podatke za neodvisne spremenljivke, in vsebinskega dela. Ta je bil sestavljen iz osemnajstih trditev, do katerih so udeleženci zavzeli stališče tako, da so jih na Likertovi 5-stopenjski lestvici označili z možnostmi od *najmanj se strinjam* (vrednost 1) do *popolnoma se strinjam* (vrednost 5). V primeru vključitve petnajstih kazalnikov stališč vodstvenega kadra slovenskih osnovnih šol do vključevanja prvega tujega jezika v 2. razred znaša Cronbachov koeficient alfa

PREGLEDNICA 1 Seznam trditev iz vsebinskega dela vprašalnika za vodstvene delavce

Znanje tujih jezikov je ravno tako pomembno kot druga znanja, ki jih otroci pridobijo v 1. v10.	s 1
Bolje je, če začnemo z učenjem in poučevanjem tujega jezika zgodaj.	s 2
Pouk tujega jezika je v zgodnjem obdobju nesmiseln, saj so otroci še premalo opismenjeni v maternem/domačem/manjšinskem jeziku.	s 3
Pri pouku tujega jezika je pomemben poučevalni pristop.	s 4
Pristop CLIL (vsebinsko in jezikovno integrirano učenje) je povsem primeren za poučevanje tujega jezika v 1. v10.	s 5
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	s 6
Pomembno je, da je učitelj/-ica, ki poučuje tuji jezik v 1. v10, primerno izobražen/-a.	s 7
Učitelj/-ica, ki poučuje v 1. v10, mora imeti znanja s področja zgodnjega poučevanja.	s 8
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je predmetni/-a učitelj/-ica tujega jezika – npr. anglist/-ka.	s 9
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je razredni/-a učitelj/-ica z opravljenim modulom za zgodnje poučevanje tujega jezika.	s 10
Pouk tujega jezika v zgodnjem obdobju bi moral biti prvo ali drugo šolsko uro.	s 11
V slovenskih javnih osnovnih šolah je dovolj poudarka na znanju tujih jezikov.	s 12
Do uvajanja tujega jezika v 1. v10 bi moralo priti že pred leti.	s 13
Učenci so učenju tujega jezika v glavnem naklonjeni.	s 14
Učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, so naklonjeni uvajanju tujega jezika v 1. v10.	s 15
Starši otrok v 1. v10 so v glavnem naklonjeni uvajanju tujega jezika med obvezne predmete.	s 16
Zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL bodo učenci več znali.	s 17
Zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL bodo učenci bolje razvili tuje jezikovne zmožnosti.	s 18

0,62 in kaže na zadovoljivo stopnjo zanesljivosti celotnega merkega instrumenta. Trditve so navedene v preglednici 1.

Postopek obdelave podatkov

Podatke smo obdelali in analizirali s programom SPSS IBM *statistical package version 22*. Izpeljali smo naslednje statistične izračune: frekvenčne porazdelitve posameznih spremenljivk in njihovih kazalnikov, pregled porazdelitev kazalnikov (s pomočjo koeficientov asimetrije in sploščenosti), preverbo zanesljivosti merkega instrumenta. Hipotezi smo preverjali na osnovi analize variance in *t*-preizkusa. Izpeljali smo tudi preizkus *post hoc*.

Opis vzorca

V preglednici 2 prikazujemo strukturo vzorca glede na starost anketiranih. Iz nje izhaja, da se je v prvem terminu anketiranja, septembra 2014, za sodelovanje v naši raziskavi odločilo 48 anketirancev, in sicer v starostnem obdobju od 25 do 30 let trije, v sta-

PREGLEDNICA 2 Vzorec anketirancev glede na starost in termin

Termin	Starost				Skupno
	25–30	31–40	41–50	52–61	
September 2014	3	12	12	21	48
Junij 2015	0	7	8	12	27
Skupno	3	19	20	33	75

PREGLEDNICA 3 Vzorec anketirancev glede na naziv in termin

Termin	Naziv				Skupno
	Mentor	Svetovalec	Svetnik	Brez naziva	
September 2014	6	24	13	5	48
Junij 2015	3	15	8	1	27
Skupno	9	39	21	6	75

robnem obdobju od 31 do 40 let dvanajst, v starostnem obdobju od 41 do 51 let dvanajst in v starostnem obdobju 52 do 61 enaindvajset. Ugotavljamo, da se je v drugem terminu, junija 2015, za sodelovanje v naši raziskavi odločilo bistveno manj anketirancev, in sicer skupno 27, od tega v starostnem obdobju od 31 do 40 let sedem, v starosti od 41 do 51 let osem ter od 52 do 61 let dvanajst. Majhen odziv v drugem terminu pripisujemo obveznostim vodstvenih delavcev ob koncu šolskega leta in obilici dela ter nalog, ki iz tega izhajajo.

V preglednici 3 predstavljamo strukturo vzorca glede na naziv anketiranih. Iz nje izhaja, da se je naše raziskave udeležilo šest respondentov brez naziva (10,4 % respondentov v prvem terminu anketiranja oziroma 8 % vseh v obeh terminih). To je mogoče, saj smo k raziskavi povabili tudi vodje podružničnih šol, za katere posebni pogoji po 53. členu ZO FV1, ki veljajo za kandidate za naziv ravnatelja, ne veljajo (glej ZO FV1, člen 57). Največ sodelujočih je imelo naziv svetovalec (50 % vseh respondentov v prvem terminu in 52 % v obeh terminih anketiranja), sledili so respondenti z nazivom svetnik (27 % v prvem terminu oziroma 28 % vseh respondentov v obeh terminih anketiranja) ter respondenti z nazivom mentor (12,5 % v prvem terminu anketiranja oziroma 12 % vseh respondentov v obeh terminih).

Rezultati in interpretacija

V nadaljevanju predstavljamo rezultate analize in preverjanje zastavljenih raziskovalnih hipotez. Najprej podajamo opisne statistike za kazalnike spremenljivke *stališče vodstva slovenskih osnov-*

nih šol do uvajanja 1. tujega jezika v 2. razred osnovne šole (glej preglednico 4). Pri tem predstavljamo aritmetične sredine, standardne odklone ter koeficiente asimetrije in sploščenosti. Koeficienti asimetrije in sploščenosti, ki so višji od $|2|$, nakazujejo na porazdelitev, ki ni približno normalna.

Anketirani vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol so se popolnoma strinjali z naslednjimi trditvami:

- da je primerna izobrazba učitelja, ki poučuje tuji jezik v prvem izobraževalnem obdobju (aritmetična sredina znaša 4,76), pomembna;
- da je pomembno, da ima učitelj, ki poučuje v prvem izobraževalnem obdobju, ustrezna znanja s področja zgodnjega poučevanja (aritmetična sredina znaša 4,75);
- da je pri pouku tujega jezika pomemben poučevalni pristop (aritmetična sredina znaša 4,64) in
- da je bolje, če začnemo poučevati prvi tuji jezik čim bolj zgodaj (aritmetična sredina znaša 4,61).

Anketirani vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol so se strinjali z naslednjimi trditvami:

- da je znanje tujih jezikov prav tako pomembno kot druga znanja, ki jih otroci pridobijo v prvem izobraževalnem obdobju (aritmetična sredina znaša 4,45);
- da bi do uvajanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje moralo priti že pred leti (aritmetična sredina znaša 4,31);
- da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, prav tako naklonjeni uvajanju tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje (aritmetična sredina znaša 4,09);
- da je pristop CLIL povsem primeren za poučevanje tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju (aritmetična sredina znaša 4,08);
- da je najprimernejši učitelj za poučevanje tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju predmetni učitelj oziroma anglist (aritmetična sredina znaša 3,95);
- da je v slovenskih osnovnih šolah dovolj poudarka namenjenega poučevanju tujih jezikov (aritmetična sredina znaša 3,81);
- da bodo zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL učenci več znali (aritmetična sredina znaša 3,79);

PREGLEDNICA 4 Opisne statistike stališč vodstev slovenskih osnovnih šol do uvajanja 1. tujega jezika v 2. razred osnovne šole

Trditev	(1)	(2)	(3)	(4)
Znanje tujih jezikov je ravno tako pomembno kot druga znanja, ki jih otroci pridobijo v 1. v10.	4,4533	0,72211	-1,160	0,772
Bolje je, če začnemo z učenjem in poučevanjem tujega jezika zgodaj.	4,6133	0,56696	-1,148	0,374
Pouk tujega jezika je v zgodnjem obdobju nesmiseln, saj so otroci še premalo opismenjeni v maternem/domačem/manjšinskem jeziku.	1,6267	0,88185	1,667	2,918
Pri pouku tujega jezika je pomemben poučevalni pristop.	4,6400	0,62903	-1,890	3,819
Pristop CLIL (vsebinsko in jezikovno integrirano učenje) je povsem primeren za poučevanje tujega jezika v 1. v10.	4,0800	0,80135	-0,794	1,409
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	3,6133	1,02527	-1,010	0,591
Pomembno je, da je učitelj/-ica, ki poučuje tuji jezik v 1. v10, primerno izobražen/-a.	4,7600	0,46032	-1,662	1,811
Učitelj/-ica, ki poučuje v 1. v10, mora imeti znanja s področja zgodnjega poučevanja.	4,7333	0,60030	-2,519	6,623
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	2,7867	0,99040	0,103	0,014
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je predmetni/-a učitelj/-ica tujega jezika – npr. anglist/-ka.	3,9467	0,85255	-0,300	-0,734
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je razredni/-a učitelj/-ica z opravljenim modulom za zgodnje poučevanje angleščine.	3,0933	0,98877	-0,019	0,151
Pouk tujega jezika v zgodnjem obdobju bi moral biti prvo ali drugo šolsko uro.	3,4267	0,80829	-0,150	-0,501
V slovenskih javnih osnovnih šolah je dovolj poudarka na znanju tujih jezikov.	3,8133	0,83332	-0,354	0,405
Do uvajanja tujega jezika v 1. v10 bi morale priti že pred leti.	4,3067	0,61454	-0,292	-0,603
Učenci so učenju tujega jezika v glavnem naklonjeni.	3,5600	0,84213	-0,264	0,233
Učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, so naklonjeni uvajanju tujega jezika v 1. v10.	4,0933	0,64038	-0,400	0,729
Starši otrok v 1. v10 so v glavnem naklonjeni uvajanju tujega jezika med obvezne predmete.	3,6800	0,77390	0,449	-0,871
Zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL bodo učenci več znali.	3,7867	0,74059	0,161	-0,749

OPOMBE Naslovi stolpcev: (1) aritmetična sredina, (2) standardni odklon, (3) koeficient asimetrije, (4) koeficient sploščenosti.

- da so starši otrok v prvem izobraževalnem obdobju naklonjeni uvajanju tujega jezika (aritmetična sredina znaša 3,68);
- da so dovolj dobro obveščeni o pristopu CLIL (aritmetična sredina znaša 3,61) in

- da so učenci uvajanju tujega jezika v glavnem naklonjeni (aritmetična sredina znaša 3,56).

Anketirani vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol se niso niti strinjali niti ne strinjali z naslednjimi trditvami:

- da bi moral biti pouk tujega jezika prvo ali drugo šolsko uro (aritmetična sredina znaša 3,43);
- da je najprimernejši učitelj za poučevanje tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju razredni učitelj z opravljenim modulom za zgodnje poučevanje angleščine (aritmetična sredina znaša 3,09) in
- da so dovolj dobro obveščeni o lastnostih pristopa CLIL (aritmetična sredina znaša 2,79).

Anketirani vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol se niso strinjali z naslednjo trditvijo:

- da je poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju nesmiselno, saj so otroci še premalo opismenjeni v svojem prvem jeziku (aritmetična sredina znaša 1,63).

Pri pregledu koeficientov asimetrije in sploščenosti lahko ugotovimo, da se trije kazalniki preveč odmikajo od normalne porazdelitve, in sicer:

- da je poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju nesmiselno, saj so otroci še premalo opismenjeni v svojem prvem jeziku (koeficient sploščenosti znaša 2,92);
- da je pri pouku tujega jezika pomemben poučevalni pristop (koeficient sploščenosti znaša 3,82) in
- da mora učitelj, ki poučuje v prvem izobraževalnem obdobju, imeti znanja s področja zgodnjega poučevanja (koeficient asimetrije znaša -2,52, koeficient sploščenosti pa 6,63).

Te tri kazalnike smo zaradi porazdelitve, ki je bila preveč oddaljena od normalne, izključili iz nadaljnje statistične analize.

V nadaljevanju smo preverjali naši raziskovalni hipotezi. Pri tem smo uporabili analizo variance. V preglednici 5 podajamo rezultate vpliva starosti anketiranih na njihova stališča o vpeljevanju 1. tujega jezika v 2. razred osnovne šole.

Na osnovi analize variance (glej preglednico 5) lahko prepoznamo en kazalnik stališč do vpeljevanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje, na katerega vpliva starost anketiranih vodstvenih delavcev slovenskih osnovnih šol, in sicer gre za stališče

PREGLEDNICA 5 Vpliv starosti na stališča anketiranih do vpeljevanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje v slovenskih osnovnih šolah

Trditev	<i>F</i>	<i>p</i>
Znanje tujih jezikov je ravno tako pomembno kot druga znanja, ki jih otroci pridobijo v 1. VIO.	0,283	0,837
Bolje je, če z učenjem in poučevanjem tujega jezika začnemo zgodaj.	0,948	0,422
Pristop CLIL (vsebinsko in jezikovno integrirano učenje) je povsem primeren za poučevanje tujega jezika v 1. VIO.	0,520	0,670
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	2,223	0,093
Pomembno je, da je učitelj/-ica, ki poučuje tuji jezik v 1. VIO, primerno izobražen/-a.	1,137	0,340
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	0,845	0,474
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je predmetni/-a učitelj/-ica tujega jezika – npr. anglist/-ka.	0,976	0,409
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju je razredni/-a učitelj/-ica z opravljenim modulom za zgodnje poučevanje npr. angleščine.	0,699	0,556
Pouk tujega jezika v zgodnjem obdobju bi moral biti prvo ali drugo šolsko uro.	0,389	0,761
V slovenskih javnih osnovnih šolah je dovolj poudarka na znanju tujih jezikov.	0,845	0,474
Do uvajanja tujega jezika v 1. VIO bi morale priti že pred leti.	0,431	0,731
Učenci so učenju tujega jezika v glavnem naklonjeni.	2,677	0,054
Učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, so naklonjeni uvajanju tujega jezika v 1. VIO.	2,850*	0,043*
Starši otrok v 1. VIO so v glavnem naklonjeni uvajanju tujega jezika med obvezne predmete.	1,187	0,321
Zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL bodo učenci več znali.	1,045	0,378

OPOMBE *Koeфициenti, ki so statistično značilni s stopnjo značilnosti, nižjo od 5 %.

v zvezi s trditvijo, da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni uvajanju tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje ($F = 2,85$, $p = 0,043$).

Tako lahko hipotezo, da starost vpliva na stališča vodstvenih delavcev slovenskih osnovnih šol do uvajanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje, le delno potrdimo, saj se je pokazalo, da starost vpliva le na enega od petnajstih kazalnikov o stališčih do vpeljevanja tujega jezika v prvo ocenjevalno obdobje. Ugotovimo lahko, da se starejši vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol bolj kot njihovi mlajši kolegi strinjajo s trditvijo, da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni uvajanju tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje.

V preglednici 6 podajamo rezultate o vplivu naziva anketiranih na stališča vodstvenih delavcev do vpeljevanja 1. tujega jezika v 2. razred osnovne šole.

Na osnovi analize variance (glej preglednico 6) lahko prepo-

PREGLEDNICA 6 Vpliv naziva anketiranih na njihova stališča do vpeljevanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje v slovenskih osnovnih šolah

Trditev	<i>F</i>	<i>p</i>
Znanje tujih jezikov je ravno tako pomembno kot druga znanja, ki jih otroci pridobijo v 1. VIO.	1,896	0,138
Bolje je, če začnemo z učenjem in poučevanjem tujega jezika zgodaj.	1,067	0,368
Pristop CLIL (vsebinsko in jezikovno integrirano učenje) je povsem primeren za poučevanje tujega jezika v 1. VIO.	1,050	0,376
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	0,647	0,587
Pomembno je, da je učitelj/-ica, ki poučuje tuji jezik v 1. VIO, primerno izobražen/-a.	1,209	0,313
Dovolj dobro sem obveščen/-a o lastnostih pristopa CLIL.	0,085	0,968
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju, je predmetni/-a učitelj/-ica tujega jezika – npr. anglist/-ka.	5,774*	0,001*
Najprimernejši/-a učitelj/-ica za poučevanje tujega jezika v zgodnjem obdobju, je razredni/-a učitelj/-ica z opravljenim modulom za zgodnje poučevanje, npr. angleščine.	0,837	0,478
Pouk tujega jezika v zgodnjem obdobju bi moral biti prvo ali drugo šolsko uro.	0,677	0,569
V slovenskih javnih osnovnih šolah je dovolj poudarka na znanju tujih jezikov.	2,276	0,087
Do uvajanje tujega jezika v 1. VIO bi moralo priti že pred leti.	0,793	0,502
Učenci so učenju tujega jezika v glavnem naklonjeni.	0,900	0,446
Učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, so naklonjeni uvajanju tujega jezika v 1. VIO.	7,075*	0,000*
Starši otrok v 1. VIO so v glavnem naklonjeni uvajanju tujega jezika med obvezne predmete.	2,903*	0,041*
Zaradi pouka tujega jezika po pristopu CLIL bodo učenci več znali.	1,674	0,180

OPOMBE *Koeфициenti, ki so statistično značilni s stopnjo značilnosti, nižjo od 5 %.

znamo tri kazalnike stališč do vpeljevanja tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje, na katere vpliva naziv anketiranih vodstvenih delavcev slovenskih osnovnih šol, in sicer stališča do trditev, da je najprimernejši učitelj za poučevanje jezika v zgodnjem obdobju predmetni učitelj tujega jezika ($F = 5,744$, $p = 0,001$), da so tudi učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni uvajanju tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje ($F = 7,075$, $p = 0,000$) in da so starši otrok v prvem izobraževalnem obdobju v glavnem naklonjeni vpeljevanju tujega jezika med obvezne predmete ($F = 2,903$, $p = 0,041$).

Na osnovi Bonferronijevih popravkov smo pogledali, med katerimi pari nazivov prihaja do razlik pri navedenih kazalnikih. Vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol, ki nimajo nobenega naziva, se bolj kot drugi (tisti, ki imajo naziv mentor, svetovalec ali svetnik) strinjajo s trditvijo, da so najprimernejši učitelji za poučevanje tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju predmetni

učitelji tujega jezika. Vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol, ki nimajo naziva, se manj kot tisti, ki imajo naziv svetovalec ali svetnika, strinjajo s trditvijo, da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni poučevanju tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju. Vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol, ki imajo naziv svetnik, se bolj kot tisti, ki imajo naziv mentor ali so brez naziva, strinjajo s trditvijo, da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni poučevanju tujega jezika v prvem izobraževalnem obdobju.

Zaključki z diskusijo

V prispevku smo predstavili izsledke raziskave o stališčih vodstvenih delavcev slovenskih javnih osnovnih šol do pomembne novosti v šolskem letu 2014/2015. V prvo tretjino šol je bil namreč postopno uveden prvi tuji jezik, ki naj bi ga učitelji poučevali po pristopu CLIL. Predpostavljali smo, da imajo vodstveni delavci do te novosti določeno stališče. V raziskavi smo preverjali njihova stališča do uvajanja prvega tujega jezika glede na starost in glede na naziv udeležencev v raziskavi (mentor, svetovalec, svetnik ali brez naziva). Postavili smo dve hipotezi (Stališča vodstev slovenskih javnih osnovnih šol do uvajanja TJ 1 v 2. razred osnovne šole se statistično pomembno razlikujejo glede na naziv udeležencev. Stališča vodstev slovenskih javnih osnovnih šol do uvajanja TJ 1 v 2. razred se statistično pomembno razlikujejo glede na starost udeležencev.). Ugotavljamo, da lahko glede na rezultate preverjanja potrdimo le prvo hipotezo, pri drugi pa le en kazalnik nakazuje statistično značilno razliko med stališči udeležencev, kar pomeni, da je ne moremo potrditi. Ugotovili smo, da se starejši vodstveni delavci slovenskih osnovnih šol bolj kot njihovi mlajši kolegi strinjajo s trditvijo, da so učitelji, ki ne poučujejo tujega jezika, naklonjeni uvajanju tujega jezika v prvo izobraževalno obdobje. To nas preseneča, saj smo pričakovali ravno nasprotni rezultat. Preseneča nas tudi odsotnost razlik v stališčih do uvajanja pristopa CLIL v poučevanje prvega tujega jezika, saj je ravno to v večini šol pomembna novost, čeravno tuji jezik na nekaterih šolah že vrsto let poučujejo po podobnih metodah.¹⁴

Kar zadeva prvo hipotezo, smo ugotovili, da obstajajo razlike v stališčih do uvajanja prvega tujega jezika v 2. razred še posebej

¹⁴ Glej <http://www.oskosmac.si/files/2014/09/projektCLIL.pdf>, http://www.osfpcrensovci.si/?page_id=3604 in http://www.v-rogaska.ce.edus.si/anglescina_v_vrtcu.htm

med respondenti brez naziva v primerjavi s tistimi z nazivi (glej preglednico 6) ter med respondenti z nazivom svetnik, torej tistimi z najvišjim nazivom, v primerjavi z respondenti brez naziva ali z nazivom mentor. Take rezultate smo pričakovali, saj je povsem jasno, da se morajo ravnatelji oziroma vodstveni delavci zavedati, da z uvajanjem inovacij pridobivajo konkurenčno prednost (Kunc 2016, 37). Tudi Štemberger in Cencič (2016, 35) ugotavljata, da imata vodenje in vodstvo pri ustvarjalnosti in s tem pri zagotavljanju prednosti pred drugimi primerljivimi vzgojnimi ustanovami pomembno vlogo, pa vendar navajata še druge dejavnike, na primer učitelje in učne načrte. Konkurenčno prednost pridobijo šole tudi tako, da zaposlene spodbujajo k spremembam ter uvajajo novosti pred drugimi šolami (Logaj idr. 2006, 32).

Naj sklenemo z naslednjimi mislimi: ugotovili smo, da se stališča vodstvenih delavcev do uvajanja novosti glede na starost ne spreminjajo. To ne preseneča, saj je za stališča znano, da so to v bistvu trajni sistemi pozitivnega ali negativnega ocenjevanja, občutenja in dejavnosti v odnosu do različnih družbenih okoliščin in objektov (Krech v Nastran Ule 1997, 116). Nastran Ule (1997, 115) poudarja še, da so ravno stališča tisti dejavnik, ki usmerja naše početje v svetu, in nasprotno, kar nato vpliva na spreminjanje naših dejanj ali vedenjskih oblik. Glede na to, da vodstveni delavci sami niso neposredno vpleteni v učni proces poučevanja tujega jezika, oblikujejo svoje stališče po načelu socialno posredovane izkušnje (Nastran Ule 1997, 125), rezultati naše raziskave pa navajajo k sklepu, da so imeli do uvajanja novosti izoblikovano stališče, že preden je bila ta sploh uvedena. Ocenjujemo, da bi bilo v prihodnje treba večjo pozornost posvetiti preverjanju stališč vodstvenih delavcev do sprejemanja in uvajanja novosti v pedagoško delo, še posebej v zvezi z napredovanjem v višje nazive, saj je naša raziskava potrdila, da naziv vpliva na uvajanje določene novosti.

Literatura

- Bratož, S. 2015. »Pre-Service Teachers' Attitudes towards Learning and Teaching English to Young Learners.« *Revija za elementarno izobraževanje* 8 (1–2): 181–197.
- Cencič, M., in J. Erčulj. 2014. »Izzivi vodenja vzgojno-izobraževalnih zavodov.« *Sodobna pedagogika* 65 (4): 6–10.
- Cencič, M., in T. Štemberger. 2014. »Vodenje vzgojno-izobraževalnih zavodov in vpliv na ustvarjalnost vzgojiteljev.« *Sodobna pedagogika* 65 (4): 66–80.

- Dietner Kranjc, C. 2008. »Ugled kot strateška prednost šole.« Magistrska naloga, Fakulteta za management Univerze na Primorskem.
- Emese Kovacs, N. 2010. »Zavezanost kakovosti.« *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* 8 (2): 129–135.
- Erčulj, J. 2004. »Organizacijska kultura – neodkriti skriti kurikulum?« *Sodobna pedagogika* 55 (2): 70–88.
- Gursoy, E. 2012. »Prospective ELT Teachers' Attitudes towards the English Language in an EFL Context.« *Journal of International Education Research* 9 (1): 107–114.
- Karavas-Doukas, E. 1996. »Using Attitude Scales to Investigate Teachers' Attitudes to the Communicative Approach.« *ELT Journal* 50 (3): 187–198.
- Koren, A. 2006. *Avtonomija in decentralizacija v izobraževanju*. Ljubljana: Šola za ravnatelje; Koper: Fakulteta za management.
- Krüger, M. L., B. Witziers in P. Sleegers. 2007. »The Impact of School Leadership on School level Factors.« *Policy and Practice* 18 (1): 1–20.
- Kunc, P. 2016. »Pogledi učiteljev na inovativnost in ustvarjalnost.« *Vzgoja in izobraževanje* 46 (2): 36–42.
- Lipavc Oštir, A., in S. Jazbec. 2009. »Vzajemno delovanje različnih dejavnikov pri uvajanju CLIL-a v šolski sistem v Sloveniji.« *Didactica Slovenica* 24 (3–4): 104–118.
- Logaj, V., A. Trnavčevič, B. Snoj, B. Biloslavo in M. Kamšek. 2006. *Spreminjanje šolske kulture za povečanje identifikacije učiteljev in učencev s šolo*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Nastran-Ule, M. 1997. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Pavlič Škerjanc, K. 2008. »Ključna vprašanja projekta in sodelovalno poučevanje: delovno srečanje koordinatorjev tujih jezikov.« Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana http://www.zrss.si/projektiess/gradiva/Projektza_Kljucna_vprasanja_KTJ_o8-10-14.pdf
- Pevce Semec, K., L. Kač, N. Šečerov, S. Cajhen, B. Lesničar, A. Lipavc Oštir in L. Strmčnik. 2013. »Učni načrt za drugi tuji jezik kot neobvezni izbirni predmet v osnovni šoli.« Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/Drugi_TJ_izbirni_neobvezni.pdf
- Pevce Semec, K. 2015. »Pedagoški pristop CLIL – izziv za profesionalni razvoj učiteljev tujega jezika na zgodnji stopnji šolanja.« *Revija za elementarno izobraževanje* 8 (1–2): 43–63.
- Pižorn, K., in J. Vogrinc. 2010. »Stališča staršev do uvajanja tujih jezikov v 1. vIO.« *V Pot v večjezičnost – zgodnje učenje tujih jezikov v 1. vIO osnovne šole*, ur. A. Lipavc Oštir in S. Jazbec, 90–105. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Smajla, T. 2014a. »Content and Language Integrated Learning at an Early Age: Possibilities and Limitations.« *Švietimas: politika, vadyba, kokybe* 2 (17): 26–33.

- Smajla, T. 2014b. »CLIL in the Early Years of Elementary School: Parents' Perspectives.« *V Innovation Implementation in Education and Pedagogical Work – Challenges and Dilemmas: Proceedings of the International Scientific Meeting*, 249–262. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Smajla, T. 2015. »Uvajanje prvega tujega jezika v drugi razred: raziskava stališč učencev.« *V Didactic and Methodological Approaches and Strategies – Support to Children's Learning and Development: Proceedings of the International Scientific Meeting*, 150–151. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Smajla, T., in E. Podovšovnik Axelsson. 2016. »Pomen stališč vodstva osnovne šole do poučevanja prvega tujega jezika v 2. razredu po pristopu vsebinsko in jezikovno integriranega učenja (CLIL).« *Sodobna pedagogika* 67 (1): 116–134.
- Stronach, I. 2000. »Quality is the Key. But is Education the Lock? Turning Education around through Quality Procedures.« *V Ways towards Quality in Education*, ur. I. Stronach, N. Trunk Širca in N. Dime, 193–199. Ljubljana: Open Society Institut; Ljubljana: National Leadership School; Koper: College of Management in Koper.
- Štembreger, T., in M. Cencič. 2016. »Nekateri dejavniki spodbujanja ustvarjalnosti v vzgoji in izobraževanju.« *Didactica Slovenica* 31 (1): 28–43.
- Trnavčević, A., ur. 2000. *Raznolikost kakovosti*. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Žefran, M., in M. Cencič. 2013. »Anxiety in the Foreign Language Classroom.« *Annales, Series Historia et Sociologia* 23 (2): 355–364.
- Žefran, M. 2015. »Students' Attitudes towards Their EFL Lessons and Teachers: Their Retrospective Study.« *Revija za elementarno izobraževanje* 8 (1–2): 167–180.

■ Tilen Smajla, spec., je predmetni učitelj angleščine in nemščine na Osnovni šoli Pier Paolo Vergerio il Vecchio Koper in doktorand edukacijskih ved Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem. tilen.smajla@guest.arnes.si

Dr. Eva Podovšovnik Axelsson je docentka za metodologijo raziskovanja na Fakulteti za turistične študije Univerze na Primorskem. eva.pa@fts.upr.si